

“Куйаар эйгэтэ” технокарта (улэбиттэн уллэстии)

Афанасьева Саргылана Алексеевна
Воспитатель МБДОУ ЦРР д/с №33 «Теремок»

Аһаҗас дьарык тиэмэтэ: “Куйаар эйгэтэ”

Иитээччи : Афанасьева Саргылана Алексеевна.

Билии эйгэтэ: Билии.

Билии эйгэлэрин алтыыннары: «Познание», «Коммуникация», «Социализация», «Уус-уран айымньыны билиһиннэри», “Доруобуйа”, “Безопасность”.

Сыл: Куйаар,ракета туһунан билиһиннэри; маннайгы космонавт Ю.А.Гагарин олобун, космонавтар үлэлэрин туһунан чопчулааһын.

Билиини биэрэр сорук:

- Оҕо куйаар туһунан билиитин ханатыы, куйаары үөрэтии историятын, маннайгы космонавт Ю.А.Гагарин уонна космонавтар тустарынан билиилэрин чинэтии, кэнэтии;

-Тыл саппааһын байытыы, ситимнээх саҕаны сайыннарыы;

-Хаптагай ньуурга геометрической эттиктэри наардаан ууран ракетаны онорон таһаарарга үөрэтии.

Сайыннарар сорук: Сибээстээх саҕаны, болҕомтону, толкуйдуур, айар , көрөр дьобурдарын, тыл дорҕооннорун истэн арааран ааттыыр, быһаарар дьобурдарын, өйү, сайыннарыы.

Иитэр сорук: Төрөөбүт дойдуга тапталы, кини ситиһиилэринэн киэн туттууну иити.

Коррекционнай сорук: Дорҕооннору чуолкайдык саҕарарга, бэйэ-бэйэни кытары кэпсэтэргэ, санааны этинэргэ кобүлээһин.

Былааннар көрдөрүүлэр: Оҕо куйаар, космонавтар тустарынан билиитин – көрүүтүн сайыннарыы, кэнэтии, интириэһиргэтии. Бу туһунан тэннэ бэсиэдэлэһэр, ыйыталаһар, боппуруоска эппиэттэһэр үөрүйэхтэри иити.

Ньымалар: Быһаарыы, боппуруостар. бэсиэдэ, оонньуу, таабырын, кэтээһин, опыт оноруу, тутан – хабан оноруу.

Бэлэмниир үлэлэр: Космонавтар хаартыскаларын көрүү, бэсиэдэлэһи, планеталар ааттарын үөрэтии, таабырын таайсыы, дорҕооннору үөрэтии, уруһуйдааһын.

Көрдөрөр матырыйааллар: «Куйаар», “Космонавтар” презентациялара.

Түттэр тэриллэр: Ракета макета, араас өгнөөх, размердаах геометрической фигуралар, клей, шарик, дуоска, «Куйаар», “Космонавтар” презентациялара.

ТСО: Ноутбук, слайда.

№	ООД этаптара	чааһа	<u>Көрдөрөр, түттөр</u> <u>матырыйааллар</u>	Иитээччи оҕолору кытта үлэтэ	
				Иитээччи	Оҕолор
1	Кирири	3 мин.	Ракета макета	<p>- Үтүө күнүнэн оҕолоор! Таабырынна таайын эрэ</p> <p>- <i>Халлаан куйаарга көтөр, сулустарга дьулуһар уот кутуруктаах көтөр баар үһү?</i></p> <p>-Ракетаннан көтөбүт дуо оҕолоор?</p> <p>- Кэлин бары манна (ракета макетын ылар) Биһиги ракетабыт садаанһа толордохпугуна биирдэ көтөр. Ракетабыт 3 баахтаах, хас биирдии баахха 2 лиитэрэ бензин киирэр. Биир баахха хас лиитэрэ бензин киирэрий?</p> <p>- Саамай сөп! Уон ахсааны таннары аахтыбыт эрэ.</p>	<p>-Ракета</p> <p>-Аһаа!урааа!</p> <p>- Икки лиитэрэ</p> <p>-10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1 – көтүбүүт!</p>
2	Сүрүн.	10мин.	(слайда көрдөрүү) «Куйаар»	<p>- Көрүн эрэ, оҕолоор, тугу көрөбүтүй?</p> <p>- Дьэ оҕолор бу куйаар манньк буолар. Куйаарга араас планеталар, сулустар бааллар. Былыыр-былыргыттан дьонно куйаары үөрэтэннэр, кини туһунан элбэҕи билиэхтэрин баҕараллара. Ол иһин куйаарга дьоннору таһаарбыттара.</p>	<p>- Сулустары, харананы, планеталары</p>

			<p>(слайдаға сурук уонна Гагарин хаартыската көстөр)</p> <p>Шарик көрдөрүүтэ</p>	<p>- Бу суруллубут сыышпаралар бийиэхэ тугу кэпсириллэрий?</p> <p>- Кини аан маннайгыннан 1961 сыллаахха муус устар 12 күнүгэр космоска көппүтэ. Кини кэнниттэн куйаарга элбэх космонавт көппүтэ. Куйаарга космонавтар хайдах тийэллэрий?</p> <p>- Саамай сөп! Куйаарга космонавтар ракетаннан көтөтөллөр.Эьиги санаабытыгар ракетабыт хайдах куйаарга көтөн тахсарый?</p> <p>- Уой, бу мин сиэппэр туох сылдыарый?</p> <p>- (Биирдии биирдии түнгэтэр) Мин санаабар бу шариктар кумаабыттан оноһуллубуттар. Онтон эьиги санаабытыгар?</p> <p>-Хас шарик баарый? Размера хайдабый? Өгнөрө?</p> <p>- Шаригы ыллыгыт да тугу гыныаххытын баҕарабытый?</p> <p>- Чэ эрэ үрүөххэийин, быабыт суох дии, үрэн баран оччоҕо ыытан кэбиһиэхпит.</p> <p>- Ити шариктаргыт тоҕо көттүлэрий?</p>	<p>-1961 сыллаахха муус устар 12 күнүгэр бастакы космонавт Юрий Гагарин космоска көппүтэ.</p> <p>- Космонавтар ракетаннан көтөллөр.</p> <p>- Сиргэ туран эрэ көтөн тахсар, уотунан умайар уонна көтөр.</p> <p>- Шарик дии.</p> <p>-суох, эрэһиинэттэн оноһуллубут</p> <p>-Алта, халлаан күөх, кыра.</p> <p>- Үрүөхпүтүн баҕарабыт.</p> <p>(оҕолор үрэллэр уонна ыытан кэбиһэллэр)</p> <p>- Шариктан салгын тахсар, ол иһин көтөр.</p>
--	--	--	--	--	---

			<p>“Ракета” слайдата</p>	<p>- Кырдык биһиги шаригы салгынынан үрэбит, онтон ыытан кэбистэхпитинэ шариктан салгын тахсар, ол салгын анһан биһиги шарикпыт көтөр. Онтон ракетаны эмиэ салгынынан үрдэрэллэрэ буолуо дуо?</p> <p>- Саамай сөп! Ракетаны аналлаах умайар эттигинэн, эбэтэр уматыгынан диэххэ сөп, иитэллэр, ол эттик умайан газ буолар. Дьэ бу газпыт ракетаны үөһээ куйаарга көтүтэр эбит.</p> <p>Ол эрэн куйаар наһаа ыраах. Оччоҕо элбэх умайар эттик наада буолуо. Оччо элбэҕи куйаарга таһаарар ыарахан буолуо. Ракета кыайан көтүө суоҕа. Ол иһин ракетаны ыраах куйаарга көтүтээри үс чаастан турар гынан онороллор. 1 чааһа кутуруга. Уматыга бүтгэ да куйаарга тийэ илигинэ быстан түһэр. Ракета ыйааһына чэпчиир, түргэтиир. Онтон 2 чааһын уматыгын тутталлар. Ол уматык бүтгэбинэ эмиэ туллар. Онтон 3 чааба биирдэ куйаарга тийэр. Ол онно космонавтар олорон үлэлиллэр. Кинилэр куйаарга хас да ый, сыл олорон үлэлиэхтэрин сөп. Онно тугу үлэлиллэрэ буолуой эһиги санаабытыгар?</p>	<p>- Суох, бензинынан заправкалыылар</p> <p>- планеталары үөрэтэллэр.</p>
			<p>“Космонавтар” слайда</p>	<p>- Кинилэр куйаарга олорон араас чинчийиллэри онороллор.</p> <p>Үүнээйи үүннэрэллэр, сир шарын үөрэтэллэр уо.д.а. Эһиги космонавтар тустарынан тугу билэбит дьэ кэпсээн эрэ.</p> <p>- Маладьыастар. Хайдах дьоннор космонавт буолалларый?</p>	<p>-(оҕолор кэпсириллэр)</p> <p>- Спортсмен, күүстээх, хорсун, өйдөөх, бэрээдэктээх.</p>

3	Эти-сиини эрчийэр хамсаныы. “Спортсмены”	3 мин.	“Спутник” слайдата	<p>- Саамай сөп. Күүстээх, хорсун, спортсмен буоларга биһиги хайдах буолабытый?</p> <p>- Дьэ биһиги күүстээх, хорсун буоларга билингиттэн бэлэмнэниэхтээхпит.</p> <p><i>- Бука бары тэбис тэҥнэ Сэрээккэбэ туруохха! Илибитин ууннубут, Сахсыйаммыт үөрдүбүт. Кэннибитигэр кистээтибит. Уҥа диэкки көрдүбүт, ханас диэкки көрдүбүт. Чохчос гынаат ыстанныбыт. Өрө тыынаат олордубут!</i></p> <p>- Маладьыастар. Көрүн эрэ, куйаарга өссө туох баара буолуой?</p> <p>- Куйаарга элбэх сулус чыпчынныыр. Ол быыыгар сорох сулус айанныыр курдук. Ол – спутник. Спутник диэн тугуй эһиги санаабытыгар?</p> <p>- Спутник куйаарга көтө сылдьар. Кини сиргэ араас информациялары ытар. Ону сиргэ аналаах тэриэккэлэр бааллар, олоҕо спутник ытар информациятын хабан ылаллар уонна дьонно тарҕаталлар. Холобур, биһиги</p>	<p>- кыра эрдэхтэн бэлэмнэниэхтээхпит.</p> <p>- планеталар, сулустар, ый, күн игин бааллар.</p> <p>- Спутник ону мань көрдөрөр, шпион...</p>
---	---	--------	--------------------	---	--

4	Тарбах гимнастиката “Ракета уоттара”	2 мин.		<p>дьиэбитигэр барыбытыгар спутниковай тэриэккэ баар. Ол көмөтүнэн биһиги араас киинэлэри, интэриэһинэй программалары көрөбүт. Дьэ, ол хайдах спутник куйаарга көтө сылдьан биһиги тэлэбиисэрбитигэр хайдах араас киинэлэри игин ыттар диир буоллаххытына, улахан куораттарга телевиденияҕа улахан тэриэккэ баар. Ол тэриэккэттэн куйаарга сылдьар спутник киинэлэри, передачалары ылар уонна төттөрү сиргэ ыттар. Ол иһин сир шар үрдүнэн дьонно тэлэбиисэр көрөллөр.</p> <p>Көрүн эрэ оҕолор, бу остуолга туох сытарый?</p> <p>- Билигин бу геометрической фигуралары туттан эһиги ракетаны, эбэтэр спутник оноруоххут. Үлэлиэх иннинэ тарбахчааннарбытын эрчийиэххэйин.</p> <p>- Ракета көтөргө бэлэмнэммит, уоттарын уаппыт – тарбахтары сараталлар. Уоттарын чыпчыннаппыт – тарбахтар хамсыыллар. Эмискэ умулан хаалбыт – сутурук тутталлар. Умайан кэлбит эмие - тарбахтары сараталлар. Сып-сырдыктык умайбыт – күүскэ сараталлар. Уоттарын чыпчыннаппыт – тарбахтар хамсыыллар. Уонна ыраах куйаарга көтөн хаалбыт эмискэ!</p>	<p>-Геометрической фигуралар, араас өнөөх үс мундук, халлаан күөх квадрат дии.</p>
---	---	--------	--	---	--

5.	Сыһыарыы	5 мин	<p>араас өҥнөөх, размердаах геометрической фигуралар, клей.</p> <p>“Ракета” диэн тыл.</p>	<p>- Маладьыастар оҕолорум! Наһаа үчүгэй ракеталары онорбуккут. Билигин Артем, Степа тугу онорбутун кэпсиэхтэрэ.</p> <p>- Билигин ракета диэн тылы ырытан көрүөххэ. Бу тыл туьунан тугу этиэххитин сөбүй?</p> <p>- Бастакынан ханнык дорҕоон иһиллэрий?</p>	<p>Оҕолор үлэлиллэр.</p> <p>-оҕолор кэпсииллэр (Мин ракета онордум, кини ыраах куйаарга көтөн иһэр. Кини иһигэр космонавтар бааллар...)</p> <p>- 6 дорҕоонноох, үс сүһүөхтээх.</p> <p>- “Р” бүтэй дорҕоон, ньиргиздээх</p>
6.	Рефлексия	2 мин		<p>- Маладьыастар! Дьэ бүгүн биһиги тугу биллибит?</p> <p>- Бүгүн биһиги элбэҕи биллибит, бу биллибит кэнники эһиги олоххутугар туһалаах буолуо диэн эрэнэбин. Болҕомтобут иһин баһыбаларын!</p>	<p>- Куйаар диэн тугун, ракета хайдах көтөрүн, космонавтар тугу үлэлиллэрин, спутник туохха наадалаабын уо.д.а.</p>